

זה ספר

אֵשׁ תַּמִּיד

והוא

חידושים וביאורי דינים

על סדר שלחן ערוך ומשנה ברורה

הלכות שבת

(סימנים רמ"ב-שד"מ)

מאת

הצעיר ועני

איתם הנקין

בן לאמו"ר הג"ר יהודה הרצל שליט"א

הוצאת מוסד הרב קוק • ירושלים

תוכן

י	הסכמות
טו	קינת אב
טז	הרב איתם הנקין הי"ד - מתולדותיו
יט	הקדמת המחבר
1-302	אש תמיד ע"פ סימני השלחן ערוך
303	חלק המאמרים (תוכן מפורט של המאמרים - בעמ' 305)
307	מאמר א בעיית שטרי הדיוטות בימינו
323	מאמר ב איסור טוחן בשבת בכפות הידיים
334	מאמר ג טעם היתר סחיטת לימון בשבת
338	מאמר ד גדרי האיסור בדלת חשמלית ושאר חיישנים בשבת
345	מאמר ה עוד על גדרי האיסור בחיישנים
347	מאמר ו יציאה במשקפיים בשבת - ביאור דעת הערוך השלחן
355	תוכן מורחב
368	תמצית ביאורי המחבר הי"ד - דוגמאות

תוכן עניינים מורחב¹

מקרא:

1 (א) = עמוד 1, אש תמיד סעיף א 1 [א] = עמוד 1, דרך קצרה סעיף א

רמב להזהר בכבוד שבת

- 1 (א) גדר 'עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות'
1 (ב) אם לוויין בריבית מישראל לצורך סעודת שבת
2 (ג) אפיית חלה לכבוד שבת, כשחלות המאפיה טעימות יותר
2 (ג) טעמים לאפיית חלה בערב שבת

רמג דין המשכיר שדה ומרחץ לאינו יהודי

- 2 [א] השכרת מרחץ לגוי בהבלעה
3 [ב] איסור מפני מראית העין, אם מותר חוץ לתחום
3 [ג] עשיית מלאכה בשדה האבל
3 [ד] מתי חשוב הגוי כעושה לעצמו

רמד אלו מלאכות יכול האיננו יהודי לעשות בעד הישראל

- 3 [א] מדוע אין אסור כשישראל נהנה מסיום מוקדם של המלאכה
4 (א) בניית בית כנסת בשבת על ידי גוי בקבלנות
4 [ב] עבודת גוי בקבלנות, בניית בית
4 [ג] עבודת גוי בקבלנות, עם פועלים שכירים
4 [ד] עבודת גוי בקבלנות, פינוי זבל מקרקע חצרו
5 (א) עבודת גוי בקבלנות, חילוק בין הפסד למניעת רווח
5 [ה] גוי הבונה בשבת בניגוד לסיכום, מחאה ואיסור הערמה
5 [ו] גוי העושה מלאכה בשכירות לשנה, אם אינו מדקדק על ביטול יום
5 [ז] מתי מקלים במלאכת גוי, כשיש חשש שישראל יעבור על איסור

רמה ישראל ואינו יהודי שותפין איך יתנהגו בשבת

- 6 (א) כיצד לחשב את החלק היחסי של מלאכת שבת
7 (ב) אין הערמה בחידוש השותפות כשלא התנו מתחילה

רמו דיני השאלה והשכרה לאינו יהודי בשבת

- 8 (א) גוי העושה מלאכה בבהמת ישראל בעל כורחו
8 [א] משנה ברורה לא הגיה נוסח שו"ע גם כשכתב שיש שיבוש

רמז דין אינם יהודים המביאים כתבים בשבת

- 10 (א) העברת מכתב עם שליח גוי בשבת

רמח דין המפליג בספינה וההולך בשירא בשבת

- 10 (א) דין הפלגה לפני יום טוב וטעמו
11 (ב) אם שייך "צער ובלבול" גם בספנים

1. חובר בידי הרב שאול ברוכי. התוכן המורחב כולל את כל הסעיפים ב"אש תמיד" וב"דרך קצרה", מלבד הסעיפים ב"דרך קצרה" שבהם המחבר רק מפנה למקום אחר. מספר העמוד הוא העמוד בו מתחיל הדין בנושא. במספר מקומות נרשמו שני נושאים לאותו סעיף.

12	(ג)	באיזה אופן מותר לצאת בספינה אף שמפליגה בשבת
12	[ב]	הליכה בארץ ישראל, אם חשובה דבר מצוה
13	(ד)	הליכה לסחורה, אם חשובה דבר מצוה
13	(ד)	הליכה בארץ ישראל, אם חשובה דבר מצוה
		דינים השייכים לערב שבת
13	[א]	הליכה יותר מג' פרסאות, ביאור לשון השו"ע
14	(א)	טעם איסור קביעת סעודה בערב שבת
14	(ב)	סעודת סיום מסכת בערב שבת
14	(ב)	סעודת בר מצוה בערב שבת
15	[ב]	אכילת מזונות קודם הסעודה
		הכנת הסעודות לשבת
15	(א)	מאכל נאה שאינו שכיח, שמירתו לשבת
15	[א]	טעימה מתבשילי השבת בערב שבת
16	[ב]	ישתדל להכין בעצמו לשבת, הידור מצוה ולא חובה
		שלא לעשות מלאכה בערב שבת מן המנחה ולמעלה
16	(א)	זמן סגירת החנות בערב שבת
		דין מלאכות המותרים והאסורים להתחיל בערב שבת כדי שיהיו נגמרים בשבת
17	(א)	נתן עבודה לגוי בערב שבת, כשקצץ שכר, לא קצץ או עושה בחינם
20	[א]	התחלת מלאכה בערב שבת בדבר שמשמיע קול
		דין כירה ותנור ליתן עליהן הקדרות בערב שבת
21	(א)	פירוש "מצטמק ורע לו" ו"מצטמק ויפה לו"
21	(ב)	להשהות דבר חי, חילוק בין בשר לירק
21	[א]	"מצטמק ויפה לו", בספק יש להחמיר
22	(ג)	אם אפשר שהתבשיל הוחם ועדיין חשוב חי
23	(ד)	ביאור לשון השו"ע בענין מאכל בן דרוסאי
23	(ה)	טעם ההכרעה להקל במחלוקת הראשונים בהשגחה
24	(ו)	טרמוס או בקבוק חם, אם חשוב הטמנה
25	(ז)	החזרת קדירה, כשהניחה על קרקע אך עדיין אוזח בידו
25	(ח)	החזרת קדירה כשניטלה מבעוד יום, אם חשוב הטמנה
25	[ב]	יש מקלים להחזיר אפילו באש מגולה, ואין למחות
26	(ט)	נתינת קדירת מתכת ריקה על גבי האש, אם חשוב מבשל
26	(ט)	מנורה, אם חימום חוט הלהט חשוב מבשל
30	(י)	אמירה לנכרי, אם מותר בפסיק רישא
31	(י)	אמירה לנכרי, פתיחת דלת המקרר
		דיני תבשילין המוכנים מערב שבת כדי להגמר בשבת
31	[א]	ביאור הלשון "גדי הרך"
32	(א)	שיעור קרימת פנים ו"חותים נמשכים"
33	(ב)	רדיה קודם שיבוא לידי אפיה, לא העמידו חכמים דבריהם
33	[ב]	תבשיל חי ורוצה להימנע מאיסור מבשל, אם אסור מצד מוקצה
34	(ג)	עססיות, אם חשובות כקלי בישול או קשי בישול

רנה	הכנת האש קודם הכנסת השבת	צריך שיאחוז האור בעץ, גדר רוב עוביו ורוב היקפו	35 (א)
רנז	דיני הטמנת חמין	הטמנה בדבר המוסיף הבל בער"ש, אין בזה גזירה לגזירה גדר "אין גוזרין גזירה לגזירה"	36 (א) 37 (א)
		הטמנה בער"ש בדבר המוסיף הבל לצורך הלילה הוספת כיסוי לקדירה שאינה מבושלת כל צרכה	38 [א] 39 (ב)
רנח	שמותר להשים ערב שבת דבר קר על קדירה חמה	הטמנת משקה צונן בתוך כלי מים חמים	40 (א)
רנט	כמה דיני הטמנה וטלטולם	טלטול מן הצד, כשניכרת הכוונה לטלטל המוקצה פתיחת תנור כשיש גחלים לוחשות, אם חוששים להבערה	41 (א) 42 [א]
רס	דיני הכנסת שבת	רחיצה לכבוד שבת, אם יש הבדל בין גברים לנשים טעם חובת הכביסה ביום ה' ולא בערב שבת טעם נטילת ציפורניים בערב שבת ולא קודם	42 [א] 43 (א) 44 (ב)
רסא	זמן הדלקת הנרות לשבת	מדוע זמן תוספת שבת הוא קודם בין השמשות ספק מחסרון ידיעה, אם נכלל בגדר ספק ביאור "אין השמש נראית על הארץ" שיעור זמן הקדמת הדלקת נרות חישוב זמן השקיעה כשיש הר במערב	45 (א) 45 [א] 46 (ב) 47 (ג) 47 (ד)
רסב	לקדש השבת בשלחן ערוך ובכסות נקיה	הצעת המיטות, מיטה שיושבים או מיטה שישנים בה מלאכים המלווים את האדם הם המצוות שמקיים טעם שלא ללבוש בגדים שחורים בשבת "בואי שלום", פניה לכיוון הפתח ולא לצד מערב	48 (א) 48 (ב) 48 (ג) 49 (ד)
רסג	מי ומי המדליקין ואם טעו ביום המעונן	הדלקת נרות בגפרור או בנר אין להדליק גפרור מנר שבת אשה סומא, אם תברך על הנר הידור בנרות שבת או בנרות חנוכה, מה עדיף טעם שמברכים לאחר ההדלקה	50 (א) 50 (א) 51 (ב) 51 [א] 52 (ג)
רסד	דיני הפתילה והשמן	טעם שאין מדליקים בצרי כשיש נר מדברים המותרים, אם מותר להשתמש בנרות האחרים גדר "חלב מהותך"	54 (א) 54 [א] 55 (ב)
רסה	דין כלים הניתנים תחת הנר	חשמל, אם אסור משום מבעיר	56 (א)
רסו	דין מי שהחשיך לו בדרך	הגבהת קול ליד סוסים, אם לחשוש משום מחמר	59 (א)

- נוטל כיסו מחש"ו, טעם שצריך ליטול ממנו כשעומד
 60 (ב) טלטול פחות מד' אמות, עמידה לתקן משאו לא חשובה עצירה
 60 (ג) פריקת משא מחמור או מעגלה
 61 [א] פריקת חתיכות זכוכית, אם יש בשבירתם הפסד מרובה
 61 (ב) טלטול מוקצה שבידו, אם יש חילוק בין סוגי מוקצה
 62 [ג]
- רסז דיני התפילה בערב שבת**
 התפלל ערבית מוקדם, אם יכול להתחיל לאכול סמוך לצה"כ
 62 (א) חתם "שומר עמו ישראל לעד", אם צריך לחזור
 62 [א]
- רסח דין הטועה בתפילת השבת**
 לא התפלל שחרית ומתפלל מנחה שתיים, נוסח התפילה
 63 (א) פתח בשחרית "אתה חונן", חילוק בין טעה לנתקל בלשונו
 64 (ב) טעם אמירת ברכה מעין שבע במקום שאין סכנה
 65 (ג) מתי אומרים "בטל הטעם בטלה התקנה" בגזירות חז"ל
 65 (ג) לא אמר "המלך הקדוש" במעין שבע, אם חוזר
 65 (ד)
- רסט דין הקדוש בבית הכנסת**
 קידוש בביה"כ כשאין אורחים, אם אין בו לברכה לבטלה
 66 (א)
- ער לומר משנת במה מדליקין**
 זמן אמירת במה מדליקין
 67 (א)
- רעא דיני קדוש על היין**
 כשאינו רעב, טעם שיכול להמתין לקידוש
 68 (א) אך יוצא ידי קידוש בתפילה, כשלא הזכיר יציאת מצרים
 68 (ב) יין לקידוש הלילה קודם לצרכי סעודות הלילה והיום
 70 (ג) מדוע ביאר הרמב"ם דין הברכה כשנאסר לאכול לפני קידוש
 70 (ד) טעם שמזכיר שבת בסעודה שהתחילה מערב שבת
 72 (ה) טעם שמותר לשתות במקדש בבין השמשות של מוצ"ש
 73 (ו) אכל לפני קידוש, אם רשאי להמשיך לאכול
 73 [א] מקדש בסיום סעודה שלישית, אם חשוב במקום סעודה
 74 (ו) שכח "ויכולו" בקידוש, אם צריך לאומרו על הכוס
 74 [ב] אמירת "ויכולו" בעמידה או בישיבה
 74 [ג] נטילת ידים לפני קידוש או אחריו
 75 (ז) ברכת הבנים, אין לברך אחר קידוש קודם סעודה
 78 (ז)
- ערב על איזה יין מקדשים**
 יין, אם צריך להיות ראוי לנסך על גבי המזבח
 79 (א) יין צימוקים, אם מותר גם בפחות מאחד משישה יין
 79 (ב) יין עם דבש, אם אסור גם במעט
 80 (ג) קידוש על שֵׁכר ביום
 81 [א]
- רעג שיהיה הקדוש במקום סעודה**
 קידוש בפינה אחת על מנת לאכול באחרת
 81 (א) עבר מחדר לחדר ושהה זמן, אם צריך לחזור ולקדש
 82 [א]
- רעד דין בציעת הפת בשבת**
 אם עדיף לברך על פת שלימה או לחצותה ללחם משנה
 83 (א)

84 (ב)	אם לסמן בסכין קודם הברכה	
	ערה דברים האסורים לעשות לאור הנר בשבת	
85 (א)	אדם חשוב, אם אין לחשוש שמא יטה	
87 (א) [א]	שמש, מתי יכול לבדוק לאור הנר	
	רעו דיני נר שהדליק אינו יהודי בשבת	
89 (א)	אמירה לנכרי במלאכה דאורייתא במקום מצוה דרבים	
90 (ב)	שינוי קל שאי אפשר לחוש בו, אם חשוב מלאכה בפסיק רישא	
92 (ב)	הוספת זרם חשמל קלוש אינה חשובה מלאכה	
93 (ג)	אם מהר"ם התיר לגוי להדליק מדורה ליהודי מפני הקור	
	רעז שלא לגרום כבוי הנר	
94 (א)	נר שבדלת, הדלת בטילה לבית ואינה בסיס לדבר האסור	
94 (ב)	בענין הנ"ל, אם הירושלמי חולק על הבבלי	
	רעט דיני טלטול הנר בשבת	
96 (א)	נר שהודלק לצורך חולה, אם נאסר בטלטול לכל השבת	
	רפא שלא יכרע בולך אנחנו מודים	
97 (א)	טעם המנהג לשחות, וגדר האיסור	
98 (ב)	טעם שמקצרים בתפילת עמידה ומאריכים בפסוקי דזימרא ועוד	
98 (ב)	ובא לציון, אמירתו במנחה ולא בשחרית	
99 (ג)	נשמת כל חי, אם חשובה כברכה ארוכה עם ישתבח	
	רפב קריאת התורה והמפטיר בשבת	
100 (א)	אשה עולה למנין שבעה, דווקא קודם שנהגו שכל עולה מברך	
	רפג למה אין מוציאים שני ספרי תורה בשבת	
102 (א)	הפטרה, מענין הפרשה או מענין סיום הקריאה	
102 (א)	טעם שאין קוראים בשבת פסוקי מוסף	
	רפד דיני הפטרה וברכותיה	
103 (א)	אין לסלק או לסגור ספר ההפטרה לפני סיום הברכות	
	רפה לקרוא הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום	
104 (א)	דין מלמדי תינוקות שאינם צריכים לחזור הפרשה אם שייך היום	
104 [א]	שמו"ת מיום ראשון ואילך או ממנחה בשבת	
105 (ב)	מנהג הפטרת שוש אשיש לחתן, והשלכתו לענין שמו"ת	
	רפו דיני תפלת מוסף בשבת	
106 [א]	טעם שאין תשלומין לתפילת מוסף	
107 (א)	אמירת פרקי אבות או פרק משנה אחר שחרית	
107 (ב)	טעימה קודם מוסף, אם נכון לקדש ולהמשיך בסעודה אחר מוסף	
	רפז נחום אבלים ובקור חולים בשבת	
108 (א)	לשון נחום אבלים בשבת	
	רפח דין תענית ודין תענית חלום בשבת	
109 (א)	איסור תענית, מהתורה או מדברי קבלה מדין עונג שבת	
109 (א)	היתר תענית חלום, וכן מי שברך לחולה, משום עונג שבת	
109 [א]	טעות סופר בשער הציון	

[ב]	111	הרואה בחלום קורות ביתו שנפלו, חלום רע או טוב
[ג]	111	היתר תענית חלום, רק בשלושה מקרים שזכרו בשו"ע
[ד]	111	"אלהי עד שלא נוצרתי", אמירתו בתענית חלום או בכל שבת
		רפט סדר סעודת שחרית של שבת
[א]	112	קידוש, אין להתחיל ב"על כן ברכך"
[ב]	112	ביאור הלשון "קידושא רבא"
		רצ בשבת ישלים מאה ברכות בפרות
[א]	113	טעם שלא יאמר נישן כדי שנעשה מלאכתנו במוצ"ש
		רצא דין שלש סעודות
[א]	113	זמן סעודה שלישית, לפני מנחה או אחריה
[א]	114	סעודה שלישית, אם צריך לחם משנה
[ב]	114	איסור שתיית מים אחר המנחה, בשבת או בערב שבת
[א]	115	סעודה שלישית, אם צריך לשתות יין
		רצג דיני ערבית במוצאי שבת
[א]	116	טעם שנוהגים להאריך בברכו
		רצד דיני הבדלה בתפלה
[א]	117	שכח "אתה חוננתנו" ואח"כ טעם קודם הבדלה, אם חוזר ומתפלל
[א]	117	אם לא אמר "אתה חונן" והתחיל מ"אתה חוננתנו" יצא
		רצה הבדלה שעושה ש"ץ
[א]	118	בקשת גאולה בלילה ("ובא לציון" והזכרת אליהו הנביא)
		רצו דיני הבדלה על היין
[א]	119	כוס יין פגום או שכר, מה עדיף
[א]	119	טעם שאין אומרים פסוקים קודם הבדלה בבית הכנסת
[ב]	119	טעם שהמבדיל שותה כל הכוס
[ב]	120	אמירת ברכת המבדיל כשאין כוס
[ג]	121	חיוב נשים בהבדלה
[ד]	121	אם יכולות נשים להבדיל לעצמן
		רצז דיני בשמים להבדלה
[א]	122	שימוש בהדס של מצוה להבדלה, בסוכות ובשאר ימות השנה
		רצח דיני נר הבדלה
[א]	123	ברכה על אור הכוכבים
[א]	124	זמן הברכה הוא לאחר שיאותו לאורו
[ב]	125	אם היוצאים בהבדלה צריכים לעמוד קרוב
[ב]	126	ברכה על נר שהודלק לחולה, דווקא על ידי גוי
[ג]	127	ברכה על אש שנדלקה מעצמה בשבת
[ד]	128	בירור המציאות של הולך חוץ לדרך וראה אור שיכול להשתמש בו
[ד]	128	נר העשוי לכבוד ולהאיר, אם מברכים עליו
[ה]	128	הביאו אור לבית המדרש, אחד מברך לכולם
		רצט שלא לאכל ולא לעשות שום מלאכה קדם שיבדיל
[א]	129	התחלת סעודה שלישית אחרי השקיעה

ש	שיסדר שולחנו במוצאי שבת	130 (א)	סעודת מלוה מלכה, אם צריך להכין לה במיוחד
		131 (א)	חיוב נשים בסעודה שלישית
שא	באיזה כלים מותר לצאת בשבת ואיזה מהם אסורים	131 (א)	אם יש להיזהר מפסיעה גסה בחול
		132 (ב)	ריצה כדי לראות דבר שמתענגים בו
		132 [א]	איסור קפיצה בשבת
		133 (ג)	שמירת ממונו, אם חשובה דבר מצוה
		133 (ד)	טעם איסור יציאה בבגדי מלחמה
		134 (ה)	יציאה במשקפיים ובנרתיקים
		135 (ו)	טעם איסור יציאת הקיטע בקב
		137 (ז)	נשיאת "עגולים ירוקים שגזרה המלכות שכל יהודי ישא"
		137 [ב]	פעמונים הארוגים בבגד, אם אסורים מצד השמעת קול
		138 [ג]	קמע מומחה, התמחות הקמע ולא הלחש שבו
		138 [ד]	אפילו מלבוש גמור מותר רק בדרך לבישתו
		139 [ה]	מטבעות מנוקבים, אם חשובים מוקצה
		139 [ו]	אם אסור לצאת בשתי חגורות
		140 (ח)	טעם היתר יציאה בכובע
		140 [ז]	יציאה עם כיפה תחת הכובע, יש להקל בכרמלית
		141 (ט)	דרך טלטול ספר תורה בשעת הצורך
		141 [ח]	הליכה בבגדים רטובים
שב	דיני נקוי וקפול הבגדים בשבת	142 (א)	ניעור אבק מבגד, גדרי האיסור
		143 (ב)	הסרת יבולות מבגד צמר כשאינו מקפיד
		143 (ג)	טעם איסור קיפול בגדים, והיתר שלא בקיפולם הראשון
		144 (ג)	שטיפת כלים, כשצריך רק לחלקם או לשם סידור הבית
		145 (ג)	קיפול טלית
		145 (ד)	מלבן, מתי חייב גם ללא מים
		146 (ה)	ניקוי ידיים בזנב הסוס, אם מותר גם במחובר
		148 (ו)	ניגוב כוסות
שג	דיני תכשיטי אשה	149 [א]	יציאה בנזם ובעגיל
		150 (א)	יציאה בשן תותבת, שן זהב לעומת שן אדם
		150 [ב]	יציאה במעיל קרוע
		151 (ב)	יציאה בתכשיטים, אין לחוש היום שמא תוריד כדי להראות
		152 [ג]	הוצאת אגוז בדרך מלבוש
		153 (ג)	קליעת שיער וסתירתו
		154 (ד)	סירוק, אם גם בימינו מתכוון להשיר שיער
דש	על איזה עבד מצווה על שביתתו	154 (א)	גר תושב, אם מלאכתו עבור ישראל אסורה מדאורייתא
שה	במה בהמה יוצאה בשבת	158 (א)	יציאת כלב ברצועה

- 160 (ב) חילוק בין עגלה לבין ספינה הרתומות לבהמה
160 [א] שימוש בבעלי חיים, דינו בכלבים ובעופות

שו באיזה חפצים מותר לדבר בשבת

- 161 (א) החשכה על התחום לצורך דבר המותר
162 [א] שכר שבת בהבלעה, אם גם כשהשבת היא הרוב
163 (ב) הליכה לבתי טרטיאות כדי לפקח, צרכי רבים או פיקוח נפש?
164 (ב) שמירה על מטיילים בשבת
164 (ג) אמירה לגוי בדאורייתא, משום יישוב ארץ ישראל
165 [ב] חילול שבת להצלה מהמרת דת
165 [ג] חילול שבת בדרבנן להצלה מפשיעה חד פעמית בדאורייתא

שז דיני שבת התלויים בדבור

- 166 (א) חילוק בין "אעשה למחר" לבין "אני חפץ לעשות למחר"
167 (ב) שיחה בטלה למי שמתענג בכך, אם מותר להרבות
168 [א] דיבור בלשון הקודש, אם לא נחשב דברים בטלים
170 (ג) הבאת פירות מחוץ לתחום, כשלא כיוון להחשיך
170 [ב] קריאת שטרי הדיוטות בשבת
171 (ד) קרב על גבי כותל, באיזה אופן קוראים בו בשבת
171 (ה) קרב על גבי כותל, שטרי הדיוטות או גזירה
172 (ו) גוי שעשה מלאכה מעצמו בפרהסיא בשביל ישראל
172 (ו) הכנת אוכל לתינוק על ידי גוי
172 [ג] קריאת עיתונים, אסור או טוב להחמיר
173 (ז) [ד] רמיזה לגוי, אם אסורה

שח דברים המותרים והאסורים לטלטל בשבת

- 175 (א) כלי שכל מלאכתו לאיסור, אם מותר לטלטלו לצורך מקומו
175 (א) טלטול נר שעווה
176 (א) טלטול מפזר חום
177 (ב) כלי שמלאכתו לאיסור, לטלטלו לצורך גופו כשיש כלי היתר
178 (ג) טלטול מוקצה שבידו, אם גם כשנטלו באיסור
178 (ד) טלטול מוקצה על ידי גוי
180 (ה) טלטול דלתות הכלים, אם גם בכלי מוקצה
181 (ו) טלטול כיסויי הכלים, אם צריכים הכנה
181 (ז) טלטול מנעל מהדפוס שלו, אם מותר לטלטל הדפוס
182 (ח) טלטול מנעל קרוע
182 (ט) טלטול כביסה שלא היתה יבשה בבין השמשות
182 (ט) טלטול בגדים שכיבוסם הסתיים בשבת
183 (י) ישיבה על מוקצה
183 [א] טלטול סולם
186 (יא) טלטול גרעיני תמרים בשינוי, אם גם תוך כדי אכילה
186 (יב) טלטול בשר חי
186 (יג) טלטול קמע שאינו מומחה בכרמלית
187 (יד) טלטול חיות מחמד
190 (טו) טלטול מניפה

191 (טז)	טלטול שעון	
	טש טלטול על ידי דבר אחר אם מותר בשבת	
192 (א)	טלטול מוקצה שבידו, אם גם במוקצה מחמת גופו	
192 (ב)	טלטול נר וטלטול המפה שתחתיו	
193 (ג)	בסיס לדבר האסור, אם גם כשהוא מעל לדבר האסור	
	שי דיני מוקצה בשבת	
193 (א)	טלטול ביצה חיה	
194 (ב)	טלטול סכין המילה	
194 (ב)	טלטול מוקצה שבידו, אם יש חילוק בין סוגי מוקצה	
195 (ג)	נגיעה במוקצה	
196 (ד)	טלטול מיטה שעליה מעות, כשאין לה דין בסיס	
196 (ה)	בסיס לדבר האסור והמותר, כששניהם שווים בחשיבותם	
	שיא דיני מת בשבת ושאר טלטול מן הצד	
198 (א)	טלטול מת אגב כלי, אם דווקא במת ערום	
198 (ב)	טלטול מת אגב כלי, אם דווקא כלי שמלאכתו להיתר	
199 (ג)	טיפול במת על ידי גוי	
	שיב הנצרך לנקביו במה מקנה בשבת	
200 (א)	טלטול אבן לקינוח, כששקועה ברצפה	
200 (ב)	טעם איסור קינוח ברגב אדמה	
201 (ג)	קינוח בעשבים, אם שייך מוקצה במחובר	
201 (ד)	משמוש בצרור, טעם האיסור כדרך שעושה בחול	
202 (ה)	טלטול דבר הבלוע בגוף	
	שיג טלטול דלת וחלון והמנעול בשבת	
202 [א]	סעיפים א-ד, משום בונה או משום מוקצה	
203 (א)	גג התלוי בבית, התנאים לטלטולו	
205 (ב)	עגלת ילדים, החזרת גלגל שנתפרק	
	שיד דברים האסורים משום בנין וסתירה בשבת	
205 [א]	שבירת חבית	
206 (א)	פסיק רישא דלא ניהא ליה בדרבנן, מחלוקת שו"ע ורמ"א	
207 (ב)	פתיחת נקב ישן בחבית, אם מותר להרחיב	
207 (ג)	פתיחת נקב ישן בחבית, אם מותר גם בשל עץ	
208 [ב]	קשר שאין דעתו להתירו היום, אם חשוב של קיימא	
	שטו דברים האסורים משום אוהל בשבת	
209 (א)	פתיחה וסגירה של גגון	
209 [א]	הקמת מחיצה להפרדה, הבדל בין תפילה לשיעור	
210 (א)	פריסת טלית להגנה מפני השמש	
211 (ב)	פריסת חופה המחוברת בכלונסאות	
211 [ב]	בניית מחיצה, אסור אף בגובה טפח	
	שטז צידה האסורה ומותרת בשבת	
212 (א)	צידת ציפור, חילוק בין דרור לשאר ציפורים	
213 (ב)	סגירת תיבה שיש בה זבובים	

213 (ג)	שחרור צבי ממצודתו
213 [א, ב]	עוף שעדיין לא הורגל בבית, אין לסגור דלת בפניו
214 [ג]	אין חבורה בשאר שרצים
215 (ד)	פרעוש העוקץ, נטילתו כשנמצא על הבגד מבפנים
215 (ה)	כלב שוטה, הריגתו בשבת
215 [ד]	כינה, הריגתה בשבת
216 (ו)	נחש ועקרב, דריסתם לפי תומו
216 (ז)	רוק, דריסתו לפי תומו אם יש בו ממרח
	דין קשירה ועניבה בשבת
217 (א)	קשר, אם נחשב של קיימא כשעשוי ליום אחד או לשבעה
218 (ב)	טעם שמחמירים בכל שני קשרים זה על גב זה
218 [א]	קשר בליל שבת שעשוי להתירו ביום, אם נחשב של קיימא
219 (ג)	החזרת רצועות מנעל וסנדל
219 (ד)	קשר עניבה, הגדרתו
220 [ב]	חבל שאינו של גרדי, איסור קשירתו באבוס
	דין המבשל בשבת
221 (א)	דג מלוח, הדחתו בחמין
221 (ב)	אם יש איסור מכה בפטיש באוכלין
222 (ג)	תמצית תה צוננת, עירוי עליה מכלי ראשון
222 [א]	טעם שבכלי שלישי אין "מחזי כמבשל"
223 (ד)	עוף מבושל, חימומו
225 (ה)	בצל חי, נתינתו בכלי ראשון או בכלי שני
225 (ה)	בישול מדאורייתא, אם רק בכלי ראשון שעל האש
227 (ו)	הנחת כלי צונן על גבי קדירה טמונה
228 (ז)	טעם שכלי שני אינו מבשל
228 [ב]	אמבטיה, כניסה לצורך לקיחת מים לרחיצה המותרת
230 (ח)	שיפוד, דין גוש בדבר שאיננו מונח בכלי
	דין הבורר בשבת
231 (א)	בורר (ומלאכות נוספות), אם אסור גם בדרך אכילה
233 (ב)	כרשינים, הוצאת הפסולת הצפה כששרויים במים
233 (ג)	כרשינים, נתינתם בכברה אע"פ שיפול מהפסולת
233 [א]	פירוק דגן משיבולים, איסורו מדאורייתא או מדרבנן
234 [ב]	התניא והכלבו הם אחד, ואין להחשיבם כשתי דעות
235 (ד)	מים, סינונם במשמרת או בסודר
237 (ה)	יריקה, אם חייב משום זורה או משום מעביר ד' אמות
238 (ה)	נושא דברים בפיו, אם חייב משום זורה
	דיני סחיטה בשבת
240 (א)	סחיטת לימון
241 (ב)	ספוג, הגדרתו
241 (ג)	ניקוי משקים מהמפה, הסרתם בכף או בסכין
241 [א]	פסיק רישא דלא ניחא ליה בדרבנן

שכא דיני תולש בשבת ודין טוחן ודיני תקוני מאכל או מעבד ולש

- (א) 243 גבינה, גירודה בפומפיה
- (ב) 243 ירק, חיתוכו דק דק
- [א] 243 הדחת בשר כדי שלא ייאסר, על ידי גוי
- [ב] 243 פירור בידיים, אם חייב משום טוחן
- (ג) 244 רדיית דבש, חיובו משום מפרק או משום בורר
- (ד) 245 קילוף שומים ובצלים, אם יש בו משום בורר
- (ד) 245 גרעיני תפוחים, אגסים ושזיפים, הוצאתם לפני אכילה

שכב דין נולד בשבת

- (א) 246 מחתך, אם חייב דווקא בכלי

שכג דיני השאלה וקנין צרכי שבת והדחת הכלים ותקונן וטבילתן בשבת

- (א) 248 מכירה, כשעשו המקח מערב שבת
- (ב) 249 טבילת כלים בשבת ודרכי הערמה

שכד דיני הכנת מאכל לבהמה בשבת

- [ב] 251 האכלת חיה כשמזונה עליו, אם מותר גם לישראל אחר

שכה אינו יהודי שעשה מלאכה בעד ישראל

- (א) 252 פת שאפאה גוי בשבת, לקיחתה ללחם משנה
- (ב) 253 פירות מחוברים, אם יש בהם דין מוקצה
- (ג) 254 פירות שליקטן גוי לצורך יהודי, הדין בספק
- (ד) 254 פירות שנקטפו בחול והביאם גוי, אם ייאסרו משום מעמר
- (ה) 255 מים שהביאם גוי, כשאפשר היה לשתותם בדרך היתר
- (ו) 255 מים הנ"ל, אם מותר לכתחילה לומר לגוי להביאם
- (ז) 256 מלאכת גוי כשיש חשש שירבה בשבילו, אם אסור שלא בפניו
- (ח) 257 גוי שעשה מלאכה לישראל בפרהסיא, אם אסור רק בדין קבורה

שכו דיני רחיצה בשבת

- [א] 258 רחיצה במים שהוחמו מאליהם בשבת
- [ב] 258 לשון השו"ע, טעות סופר?
- (א) 259 רחיצה בדבר שספק אם משיר את השיער
- [ד] 259 שהייה בבית מרחץ חם ואיסור טבילה במקווה חם

שכח דיני חולה בשבת

- (א) 260 חולה שיש בו סכנה, עשיית דבר שאין סכנה במניעתו
- [א] 261 אם גם מחלל שבת חשוב כמומחה לענין חולה
- (ב) 262 בישול יין לצורך חולה, אם עדיף בישראל או בגוי
- [ב] 262 עשרה שעשו מלאכה עבור חולה כשהיה צורך באחד, יש להם שכר
- (ג) 263 עשיית מלאכה על ידי ישראל לצורך חולה שאב"ס
- (ד) 264 שימוש במדחום דיגיטלי
- (ד) 264 נטילת תרופה להורדת חום
- (ה) 264 בישול גוי לחולה, אם אסור במוצ"ש מדין בישולי עכו"ם
- (ו) 265 "מעבירין גלדי המכה", אם יש להיזהר שלא להוציא דם
- (ז) 266 רצועות עור שפירשו, אם ניתן להסירן
- (ז) 266 שתי דעות סותרות, אין להקל מצד ספק דרבנן

- הקלת גודש החלב
 266 [ג]
 267 (ח) יניקת חלב מאשה, אם אסור מדאורייתא או מדרבנן
 267 (ט) נטילת ויטמינים
 268 (י) דחיקת כריסו של תינוק להוצאת הרעי
 268 (י) שתיית סם משלשל
 269 (יא) צידת נחש ועקרב
- שכט על מי מחללין שבת**
 270 (א) גויים שבאו על עסקי ממון, אם מותר לחלל שבת
- של דיני יולדת בשבת**
 271 (א) הדלקת נר עבור יולדת עיוורת
 272 (ב) טעם עשיית מלאכה בשינוי לצורך יולדת
- שלא דיני מילה בשבת**
 273 (א) מציצה על ידי ספוג
- שלב שלא לילד הבהמה בשבת**
 275 (א) אם מותר לתמוך בוולד בהמה בלידה
- שלג שלא לפנות אוצר בשבת**
 276 (א) פינוי אוצר במקום שכל בתי העיר מרוצפים
- שלד דיני דלקה בשבת**
 277 (א) הצלה מפני דליקה, אם מותרת למי שאינו מבני הבית
 277 (ב) ירדו גשמים על סחורה, אם מותר לטלטל מוקצה
 278 (ג) כתבי הקודש, הצלתם ממקום התורפה
 279 (ד) כתבי הקודש שנכתבו על ידי כופר, אם צריך לשרפם
 280 (ה) גרמא, מותרת רק במקום הפסד אף לדעת שו"ע
 283 (ו) עבר וכיבה במקום הפסד ממון, אם צריך תשובה
 283 (ו) ההיתר לכבות מפחד הגויים, משום מוטב שיהו שוגגין
- שלה דין חבית שנשברה**
 284 (א) נתפזרו פירות בבית, אם יש באיסופם משום מעמר
- שלו אם מותר לילך על גבי העשבים וכן באילן**
 285 (א) תולש ענפים, אם חייב גם כשאינו צריך לעצים
 286 (ב) גזע עץ שמתחתיו חלל ג' טפחים, שימוש בו
 287 (ג) אוכל בגינה של אחר, אם יש חשש שמא ישפוך מים
 287 (ד) משליך זרעים, אם חייב משעת השלכה או השרשה
 288 (ה) ענף שמקצתו מחובר, אם מותר לתלוש ממנו
- שלו דין כבוד הבית ודבר שאינו מתכון**
 289 (א) הדלקת נורה בפתיחת דלת המקרר
 290 (ב) כיבוד בגדים במכבדות העשויות מקסמים
 290 (ג) שטיפת הבית במקום שכל הבתים מרוצפים
- שלח דברים האסורים בשבת משום השמעת קול**
 292 (א) אמירה לגוי לנגן או לתקן כלי לצורך שמחת חתן וכלה

- שלט כמה דינים פרטיים הנוהגין בשבת**
מחיאית כף וריקוד, הסבר להיתר הרמ"א (א) 294
- שמ כמה דינין מדברים האסורים בשבת כעין תולדת מאבות**
נטילת שערו וציפורניו ביד או בכלי, איסור דאורייתא או דרבנן (א) 296
עוגה עם אותיות או ציורים, אם יש מחיקה בחיתוך או באכילה (ב) 297
כתיבה בדבר שאינו מתקיים על גבי דבר שאינו מתקיים (ג) 297
הוספת מים לעיסה (הכנת טחינה), אם חשוב לישא (ד) 298
קיבוץ פירות בבית, אם חשוב מעמר [א] 298
- שמב בין השמשות מתר לעשות דברים שאסרו חז"ל משום גזרה**
דברים המותרים בין השמשות, אם מותר גם בבה"ש במוצ"ש (א) 299
- שמג דיני קטן בשבת**
אשת כהן מעוברת, כניסתה לאהל המת (א) 300
קטן אוכל נבלות, מי מצווה למחות [א] 300
- שדמ דין ההולך במדבר בשבת**
אינו יודע מתי שבת, טעם שצריך להימנע ממלאכה כל יום (א) 301

תמצית ביאורי המחבר הי"ד - דוגמאות¹

בשר'ע (א"ח רע"א, ה, בעקבות הרמב"ם) נפסק ששני אנשים ששתו יין ביום שישי סמוך לשקיעה ואמרו "בואו ונקדש קידוש היום", כיוון שאמרו שרוצים לקדש, אסור להם לשתות יותר עד שיקדשו. אולם, מוסיף השלחן ערוך: "ואם רצו לחזור ולשתות קודם שיקדשו, אף על פי שאינם רשאים, צריכים לחזור ולברך תחלה בורא פרי הגפן ואחר כך ישתו". הלכה זו תמוהה: האם ניתנת הנחייה לאדם שמתכוון לעבור על איסור? הרי אם אסור לשתות עד שיקדש, מדוע נאמר שאם בכל זאת רוצה לשתות, שעליו לברך שוב בורא פרי הגפן (משום שהסיח דעתו מהשתייה הקודמת)? הלכה זו אף סותרת הלכה אחרת (רמב"ם, ברכות פ"א הי"ט) שאם אדם אוכל מאכלות אסורות אינו מברך כלל.

החילוק בין הדברים הוא, שבמאכלות אסורות זהו איסור בגוף הדבר (איסור בחפצא) ולכן אין לברך עליהם, אולם בהלכות קידוש, אין איסור בגוף החפץ אלא שאסור לאוכלו ללא קידוש, ולכן ניתן היה לכתוב מה צריך בכל זאת לברך עליו. ומכאן יוצא שגם אם אדם נכשל חלילה באיסור, אל לו לחשוב שהותרה הרצועה וכבר אין משמעות למעשיו, "אלא אפילו במה שעושה דבר אחד שלא כדין לתיאבון, לא יפרוץ גדר בשאר דברים הבאים עמו!" [אש תמיד סי' רע"א אות ד].

מדוע רבים אינם אופים חלות בבית לכבוד השבת? בביאור הלכה (רמ"ב, ד"ה והוא מכבוד שבת) כתב ש"בעוונותינו הרבים היום התחילו איזה נשים להשבית המנהג שהוא ולוקחין מן האופה ולא שפיר עבדי דמקטינים בזה כבוד שבת". כיוון שניתן להשיג כיום חלות טעימות מאוד, ולאנשים רבים החלות הקנויות טעימות יותר מן החלות הביתיות, ניתן ללמד זכות על אלו שאינם אופים חלות לכבוד השבת. פרט לכך, אחד הטעמים לאפיית החלות היה שכך יאכלו פת ישראל (חיי אדם, שבת כלל א', סעיף ד). אם כך, כיוון שב"ה אנחנו קונים פת ישראל, ממילא אין חובה לאפות בעצמנו [אש תמיד סי' רמ"ב אות ג].

השארית ספר ההפטרה פתוח בזמן הברכות: המשנה ברורה (רפ"ד ס"ק יב) כותב שאין לסלק את ספר הנביאים עד סיום ברכות ההפטרה, ומנמק: "כדי שיראה ויברך על מה שהפטיר". לפי פשטות הדברים ספר הנביאים צריך להיות פתוח ממש בזמן אמירת הברכות. אמנם, בספר תורה יש לגלול לפני אמירת הברכות,

¹ חובר בידי הרב יוסף צבי רימון.

כדי שלא יאמרו שהברכות כתובות בתורה (וממילא צריך לגלול בין העליות, ואם כך אין כאן טרחא דציבורא), אבל נראה שבספרי נביאים טוב יותר שהנביא יישאר פתוח בזמן הברכות (וכך כתב בשערי אפרים). ב"אש תמיד" הסביר: מסתבר שיש צורך בהשאת הנביא פתוח, לא רק בכדי שיידע על מה מברך, אלא משום "שהברכה שאחר ההפטרה עניינה בקיום כל תוקף דברי הנביאים". כלומר, הברכות שאחרי ההפטרה מצהירות שכל מה שנאמר בנביאים הוא אמת. לכן, אין זה כברכות התורה שעוסקות באופן כללי במעלות התורה. בברכות ההפטרה אנו מצהירים "אשר בחר בנביאים טובים ורצה בדבריהם הנאמרים באמת", וכן ש"נאמן אתה... ונאמנים דברך ודבר אחד מדברך אחור לא ישוב ריקם". לכן, ספר ההפטרות צריך להיות פתוח, כיוון שהברכות מתייחסות בצורה ישירה לדברים שקראנו, ומצהירות שדברי הנביאים אמת. [אש תמיד סי' רפ"ד, אות א].

נטילת ידיים קודם קידוש או אחריו? הגמרא בפסחים (קו:) מספרת, שבלייל שבת נהג רב לעתים ליטול ידיו קודם הקידוש. בעלי התוספות (שם ד"ה זימנין) למדו מכאן, שבשבת יש ליטול ידיים, לקדש ומיד לאכול. לעומת זאת, לדעת הרמב"ם (פכ"ט ה"ו), יש לקדש לפני נטילת הידיים. השולחן ערוך פסק (רע"א, יב) שיש ליטול ידיים אחרי הקידוש, ואילו הרמ"א פסק שיש ליטול ידיים לפני הקידוש, "ואין לשנות". לדעת הרמ"א, הקידוש אינו נחשב כהפסק בין נטילת ידיים לבין הסעודה, כיוון שהוא צורך הסעודה (משנה ברורה סי' רע"א, ס"ק סא).

מנהג זה של הרמ"א, הוא המנהג האשכנזי הקדום, וכך נהגו כמעט כל האשכנזים. בדורנו, כמעט כל האשכנזים נוהגים כדעת השולחן ערוך ומקדשים תחילה. בביתו של באש תמיד נהגו כמנהג הרמ"א, ליטול ידיים, לקדש ומיד לאכול המוציא "וכן נוהגים ובאים במשפחתנו ע"פ מנהג זקננו הגר"א הענקי".

המשנה ברורה (שם) מסביר את המנהג, בכך שכיוון שכאשר אדם מקדש על פת הרי שהוא צריך ליטול ידיים לפני קידוש, לכן תמיד נוטלים ידיים לפני הקידוש. אמנם, טעם זה איננו מספיק לפי מנהגנו, שהרי כיום לא מצוי לקדש על הפת. לכן ביאר באש תמיד ששיטת הרמ"א נובעת מרצון להצמיד ממש את הקידוש והאכילה, לקיים דין של "קידוש במקום סעודה". ישנה מחלוקת עד כמה צריכה להיות הסעודה סמוכה לקידוש. כנראה, שהשיטות הפוסקות שמקדשים תחילה, סבורות שדי בכך שלא יהיה הפסק שלא לצורך הסעודה. לכן, נטילת ידיים היא דבר הנעשה לצורך ואין בו הפסק. מאידך, השיטות הסבורות שיש ליטול ידיים תחילה סבורות שיש להצמיד ממש את הקידוש והאכילה, ולכן יש ליטול ידיים תחילה ומייד לברך המוציא ולאכול. [אש תמיד סי' רע"א אות ז]